

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΕΝΟΤΗΤΑ 2
ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Άσκηση 1

Να μετατρέψετε σε δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις (Ειδικές, Βουλητικές, Ενδοιαστικές) τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις, κάνοντας και όποιες αλλαγές θεωρείτε απαραίτητες.

1. Μου ζήτησε δανεικά.
2. Ο μεγάλος του πόθος ήταν ένα ταξίδι στη Γη του Πυρός.
3. Δε σου κρύβω τη συγκίνηση μου.
4. Φοβάται τον θάνατο.
5. Φρόντισαν την εξασφάλιση των αναγκών για τη θεατρική παράσταση.
6. Από πολλούς εκφράζεται φόβος αλλοίωσης της ελληνικής γλώσσας.
7. Τα μεγάφωνα ανακοίνωσαν την αναχώρηση του αεροπλάνου σε λίγα λεπτά.
8. Η μητέρα της θέλει οπωσδήποτε τη δουλειά, γιατί έχει αυξημένα οικογενειακά έξοδα.
9. Ανακοινώθηκε η βράβευση από τον Δήμαρχο των μαθητών που εισήχθησαν σε Ανώτατες Σχολές.
10. Ζήτησαν την εξαίρεσή τους από τις εξετάσεις.

Άσκηση 2

Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις και να τις αντικαταστήσετε με ένα κατάλληλο ονοματικό σύνολο, κάνοντας όποιες αλλαγές νομίζετε ότι χρειάζονται.

1. Ήταν φανερό ότι συγκινήθηκε.
2. Αποφάσισε να αφήσει ελεύθερους τους κρατούμενους.
3. Θεωρώ ότι είναι απαράδεκτη η συμπεριφορά του.
4. Ο Κώστας δεν είναι άνθρωπος που λέει ψέματα.
5. Αντιλαμβάνομαι πως η προσπάθειά σου είναι δύσκολη.
6. Απαγορεύεται να σταθμεύετε εδώ.
7. Στις τελευταίες εκλογές το κόμμα του πέτυχε να ανέλθει στην εξουσία.

Άσκηση 3

Να βρείτε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις, να τις χαρακτηρίσετε και να αναφέρετε τον συντακτικό τους ρόλο.

1. Φαίνεται πως η θεατρική παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία.
2. Φοβάμαι μήπως δεν τα καταφέρω στις τελικές εξετάσεις.
3. Θέλω να μου διατυπώσεις γραπτά τις ιδέες σου.
4. Ο πατέρας μου ένα μόνο σκοπό έχει, να με δει κάποτε μεγάλο και τσαντό.
5. Σου υπόσχομαι να είμαι πάντοτε προσεκτικός και επιμελής.
6. Φοβόμουν μήπως φανερώσει τίποτα στο παραμλητό του.
7. Δεν είναι καθόλου εύκολο να βρεις σήμερα εργασία.
8. Πρόσεξε μη σου πει ψέματα.
9. Μου φαίνεται πως στο τέλος θα συμβιβαστεί.
10. Πιστεύω να σου άρεσε το σπίτι.
11. Διαδίδεται ότι θα εγκαταλείψει σύντομα τη χώρα.
12. Για ένα μόνο ανησυχεί, μήπως δεν ξαναδεί το παιδί της.
13. Είναι αδύνατο να φύγετε σήμερα.

14. Έχω μια υποψία, μήπως τελικά δεν είναι και τόσο έντιμος άνθρωπος.
15. Δεν πιστεύω να μας προδώσει.
16. Είναι πιθανό να επιστρέψει αύριο.
17. Ήθελε να του πάω το φαγητό στο κρεβάτι.
18. Υποθέτω ότι θα έρθει σε μια ώρα.
19. Φοβάμαι μήπως δεν έρθει το βράδυ στην παράσταση.
20. Διαδίδεται ότι ο διευθυντής της εταιρείας παραιτήθηκε.
21. Είναι φανερό ότι δε σε συμπαθεί.
22. Αυτό ακριβώς σκέφτεται συνέχεια, μήπως δεν τον συμπαθούν οι φίλοι του.
23. Δυστυχώς πρέπει να φύγεις.
24. Του ανακοίνωσαν ότι από αύριο θα λειτουργεί κανονικά το τηλέφωνο.
25. Ζούσε πάντα με τον ίδιο φόβο, μήπως καταλάβουν την πραγματική ταυτότητά του.
26. Είναι απαραίτητο να καθαρίζεις τακτικά το δωμάτιό σου.

Άσκηση 4

Να τονίσετε το «πως» και το «που» και να προσθέσετε την υποδιαστολή του αναφορικού «ό,τι» όπου χρειάζεται στις παρακάτω φράσεις.

1. Που θέλεις να συναντηθούμε;
2. Νομίζω πως πρέπει να φύγουμε.
3. Έκανα ότι μπορούσα αλλά τελικά έφθασα αργά.
4. Μου είπε ότι το τηλέφωνό μας είναι χαλασμένο.
5. Με ρώτησε που κατοικώ.
6. Πιστεύω πως θέλει να με ξεγελάσει.
7. Δεν αποφάσισε πως να πράξει.

Άσκηση 5

Στο παρακάτω κείμενο να βρείτε τις ειδικές προτάσεις και το συντακτικό τους ρόλο:
Οι επιστήμονες υποστηρίζουν πως ο άνθρωπος μαθαίνει τη γλώσσα κατά τα πέντε πρώτα χρόνια της ζωής του, δηλαδή πολύ πριν έρθει σε επαφή με την οργανωμένη διδασκαλία του Συντακτικού και της Γραμματικής. Έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η πρωτογενής αυτή εκμάθηση της γλώσσας στηρίζεται στο γεγονός ότι οι γλωσσικοί μηχανισμοί του αντιδρούν σε κάθε είδους γλωσσικό ερέθισμα, ακόμη και σ' εκείνο που δέχεται πρώτη φορά.

Άσκηση 6

Να βρείτε τις βουλητικές προτάσεις και να προσδιορίσετε το συντακτικό τους ρόλο:

1. Προσπαθεί να μάθει πολλές ξένες γλώσσες, γιατί θέλει να γίνει μεταφραστής.
2. Πολλές φορές επιχείρησα να έρθω σε επαφή μαζί του, αλλά δεν κατάφερα να τον βρω.
3. Έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον να μάθει τη γλώσσα μας.
4. Είναι ικανός να κάνει τα πάντα.
5. Η βασική του επιδίωξη ήταν να δημιουργήσει μια ισχυρή επιχείρηση, όμως ήταν ανίκανος να αναλάβει τόσες ευθύνες.
6. Αυτός δεν έχει τη θέληση να προχωρήσει.

Πολυσημία της λέξης

Οι λέξεις αλλάζουν όπως αλλάζουν και οι άνθρωποι που τις χρησιμοποιούν. Οι δυναμικές που μεταπλάθουν τις ανθρώπινες κοινωνίες μεταπλάθουν και τις γλώσσες. Στατικές είναι μόνον οι γλώσσες των στατικών κοινωνιών. Οι κοινωνίες π.χ. των ζώων είναι στατικές. Γι' αυτό στατικές και αναλλοίωτες είναι και οι γλώσσες τους.

Έτσι οι λέξεις αλλάζουν σημασία: η λέξη θυμός π.χ. σήμαινε *ψυχή*, η λέξη ψάλλω σήμαινε *τραγουδών*, η λέξη αύστηρός σήμαινε *ξηρός*, η λέξη ὄρνις σήμαινε *κάθε πτηνό*, ενώ σήμερα δηλώνει την *κότα* (ὄρνιθα), η λέξη πονηρός σήμαινε τον *εργατικό*.

Να παρατηρήσετε τις διαφορετικές σημασίες των λέξεων: **γράμματα, ρολόι, βουτιά, κίνηση, ρίζες** στα πιο κάτω κείμενα.

ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΓΙΑΓΙΑ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟ

Ο τοίχος...

Εγγονός: Αχ... Έλεος...

Γιαγιά: Τι έπαθες, πουλί μου;

Εγγονός: Ο Νίκος έγραψε πάλι χαζομάρες στον τοίχο μου...

Η γιαγιά παραξενεμένη πηγαίνει στο δωμάτιο του εγγονού της και κοιτάει τους τοίχους.

Γιαγιά: Μα τι λες, παιδί μου; Ο τοίχος είναι φρεσκοβαμμένος...

Εγγονός: Ο μι τζι και τρία λολ, ρε γιαγιά, στο φου μπου, ρε γιαγιά...

Η γιαγιά κάνει τον σταυρό της...

Τι κατάλαβε η γιαγιά;

Τι εννοούσε ο εγγονός;

ΠΟΛΥΣΗΜΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ

Το φαινόμενο κατά το οποίο η ίδια λέξη έχει δύο ή περισσότερες σημασίες, που όμως έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους, έτσι ώστε το ένα νόημα να μπορεί να θεωρηθεί επέκταση του άλλου, λέγεται **πολυσημία**. Η πολυσημία των λέξεων μπορεί να οδηγήσει σε παρεξηγήσεις και γι' αυτό αξιοποιείται πολύ από τους ευθυμογράφους (θέατρο, κινηματογράφος, γελοιογραφία), που δημιουργούν έτσι χιουμοριστικές καταστάσεις. Ο **επιστημονικός λόγος** αντλεί λέξεις από την κοινή χρήση και τους προσδίδει ιδιαίτερο νόημα. Λέξεις από διάφορες επιστήμες διαχέονται στην κοινή χρήση με την ίδια ή με παραλλαγμένη σημασία.

Άσκηση 7

Να γράψετε μια νέα πρόταση η οποία να έχει διαφορετική σημασία από αυτή που έχουν οι υπογραμμισμένες λέξεις.

1. Άρχισε να σιγοτραγουδάει τον σκοπό από ένα παλιό λαϊκό τραγούδι.
2. Σήμερα κάνει πολύ ωραίο καιρό.
3. Ξαφνικά το λεωφορείο πήρε απότομη κλίση.
4. Οι ρίζες αυτού του γέριου πλάτανου φτάνουν πολύ βαθιά στο έδαφος.

Άσκηση 8

Να σχηματίσετε δύο προτάσεις με καθεμία από τις λέξεις που σας δίνονται, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές σημασίες τους, όπως αυτές φαίνονται στις ακόλουθες φράσεις:

α) στάση

1. αναπαυτική στάση
2. ουδέτερη στάση

β) πτώση

1. πτώση της θερμοκρασίας
2. πτώση της δικτατορίας

γ) πίεση

1. ασκή πιέσεις
2. οικονομικές πιέσεις

δ) ανάβω

1. ανάβω φωτιές
2. άναψε το γλέντι

Άσκηση 9

Να βρείτε τη σημασία των λέξεων «γράμμα» και «είδηση»

1. Κάνει πολύ ωραία γράμματα.
2. Δεν παίρνει τα γράμματα.
3. Έλαβα το γράμμα σου χθες.
4. Ανήκει στους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών.
5. Πρέπει να δούμε τις ειδήσεις.
6. Κανείς δεν πήρε είδηση τι έγινε.
7. Έχεις καμιά είδηση από τον Γιάννη;

Άσκηση 10

Να βρείτε τη σημασία που έχει το ρήμα δίνω στις παρακάτω φράσεις και να το αντικαταστήσετε με ένα κατάλληλο για την κάθε περίπτωση συνώνυμο.

1. Του έδωσα το αυτοκίνητό μου για το Σαββατοκύριακο.
2. Το σπίτι θα το δώσω στην κόρη μου.
3. Της έδωσα για τη γιορτή της δέκα χιλιάδες.
4. Η μητέρα δίνει για τα παιδιά της ακόμη και τη ζωή της.
5. Ο Θεός να δώσει να ξανασυναντηθούμε.

6. Δεν μπορώ να δώσω τόσα λεφτά.
7. Πόσο το δίνεις το σπίτι;
8. Δόθηκε στην επιστήμη του.
9. Έδωσε τη ζωή του για την πατρίδα.
10. Ζήτησα να μου δώσουν από την κεντρική υπηρεσία δύο ικανούς τεχνίτες.

Άσκηση 11

Στα παραδείγματα που ακολουθούν η λέξη γλώσσα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία.

Τι σημαίνει σε κάθε περίπτωση;

1. Να σου φτιάξει γλώσσα πλακί, να γλείφεις τα δάχτυλά σου!
2. Μου έβγαλε και γλώσσα από πάνω!
3. Τα όρια της γλώσσας μου είναι τα όρια του κόσμου μου.
4. Γλώσσα δε βάζει μέσα! Έγινε το κεφάλι μου καζάνι!

Άσκηση 12

Μερικές λέξεις ή φράσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν με διαφορετικές σημασίες. Να γράψετε τις διαφορετικές σημασίες των παρακάτω φράσεων:

1. Η εκμάθηση γλωσσών διευρύνει τους πνευματικούς μας **ορίζοντες**.
2. Ο ήλιος ανέτειλε στον **ορίζοντα**, πριν από λίγα λεπτά.
3. Καθώς άνοιξε την πόρτα, το **κλειδί** έσπασε στην κλειδαριά.
4. Σημειώστε τις λέξεις – **κλειδιά** του κειμένου.

Άσκηση 13

Σε καθεμία από τις παρακάτω φράσεις να αντικαταστήσετε το κάνω με ένα άλλο ρήμα ή με μια περίφραση.

1. Το εργοστάσιό μας κάνει χαλιά από το 1955.
2. Ο Θεός έκανε τον κόσμο.
3. Τι θα κάνεις σήμερα; – Θα κάνω ψητό.
4. Με τη δουλειά του έκανε περιουσία.
5. Του έκανε ένα δώρο.
6. Δεν έχω τι να κάνω· βαρέθηκα να κάθομαι.
7. Τι θα κάνεις όταν μεγαλώσεις;
8. Έκανε δάσκαλος σε πολλά χωριά.
9. Και τι θα μου κάνει, αν δεν υπακούσω;
10. Έκανε πως δε μας είδε, για να μη μας μιλήσει.

Άσκηση 14

Σε ποιες από τις πιο κάτω περιστάσεις η χρήση της πολυσημίας είναι χρήσιμη και σε ποιες όχι; Συμπληρώστε με ένα ναι ή όχι.

Δικαστικές αποφάσεις Διαφήμιση Λογοτεχνία Επιστολή ή email σε μια κυβερνητική υπηρεσία Επιστημονικά άρθρα ή βιβλία Νομοθεσία Επιστολή ή email σε φίλους Θέατρο(κωμωδία)..... Άρθρο σε οικονομική εφημερίδα Πολιτική συζήτηση στην τηλεόραση Έκθεση ιατρού Γελοιογραφία

Στην Ενότητα 2 διδάχτηκε το γενικό θέμα Γλώσσα και δόθηκε σχετικό υλικό.

Παρακαλούμε όπως μελετήσετε όλα όσα δόθηκαν καθώς το συγκεκριμένο θέμα θα περιλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη για παραγωγή επικοινωνιακού λόγου. Επίσης να μελετήσετε το υλικό για τη συγγραφή άρθρου, επιχειρηματολογία.

Προσοχή

Οργάνωση Έκθεσης με αιτιολόγηση

Η έκθεση μπορεί να παραλληλιστεί με την παράγραφο, γιατί τα μέρη τους βρίσκονται σε αντιστοιχία:

A) Θεματική περίοδος.....Πρόλογος

Ανάπτυξη- διευκρίνιση της άποψης που πρέπει να αιτιολογηθεί

B) Σχόλια.....Κύριο μέρος

1^ο Επιχείρημα- Αιτία

2^ο Επιχείρημα- Αιτία

3^ο Επιχείρημα- Αιτία

Γ) Κατακλείδα.....Επίλογος

ΚΑΛΟ ΔΙΑΒΑΣΜΑ!

